

Tekst 1

Scharrelwild

(1) Natuurseries op de televisie eindigen vaak met een klaagzang: alle 'echte' natuur in Europa zou zijn verwoest door onze westerse welvaart.

5 De laatste wilde dieren, zoals wolven en beren, zouden zich verschansen in een paar restjes oerwildernis, zoals het Bialowieza-woud in Oost-Polen. Kijkend naar het journaal of op

10 vakantie horen we van de natuur zelf een heel ander geluid. In de Zwitserse Alpen en Frankrijk lopen bijvoorbeeld weer beren rond.

(2) Wild is terug van weggeweest.

15 Overall in Europa wordt de mythe weersproken dat roofdieren zich alleen in een maagdelijke wildernis thuis zouden voelen. Veel wilde dieren, zoals de lynx, de wolf en de beer,

20 komen juist in veel hogere dichtheid voor in door mensenhanden beïnvloed landschap, mits hier en daar wat rustplekken in stand gehouden worden.

(3) Het idee dat roofdieren bang zijn voor mensen, is achterhaald. Die beesten zijn daar veel te slim voor.

25 Grote vleeseters zijn hoogontwikkelde dieren die snel leren. Lynxen bijvoorbeeld leven met gemak in streken waar zich veel mountainbikers en

30 skiërs ophouden, doordat ze snel ontdekken dat ze van mensen geen kwaad te duchten hebben. In Zürich leeft zelfs een lynx in een stadspark!

35 (4) Ook wolven en beren zijn nauwelijks beducht voor de mens. Dat wolven zich in Duitsland thuis voelen, is echter niet het resultaat van bewust groenbeleid, maar ligt aan het feit dat er nog

40 nooit zoveel herten en zwijnen in de Duitse bossen zaten als nu. Dat is te danken aan het bijvoederen door de jagers. De ironie wil dat er in een straatarm land als Roemenië veel

45 beren voorkomen dankzij de jacht. Buitenlandse jachtoeristen zijn namelijk bereid duizenden euro's te betalen om een beer te mogen schieten. Door dit geld zijn autoriteiten gemotiveerd

50 om uitgestrekte berenbossen in stand te houden, die anders gekapt zouden worden voor de papierindustrie. En de leeuwen in Kenia danken hun leven en leefgebied vooral aan de opbrengsten van safari's.

55 (5) Niet het aanpraten van een ecologisch schuldgevoel, maar de bereidheid om voor dieren te betalen, maakt toename van tot de verbeelding sprekende diersoorten mogelijk. Succesvol natuurbeleid drijft op het financiële belang van omwonenden, zeker wanneer die anders op het

60 bestaansminimum moeten leven. Natuurbeleid dat de factor mens verwaarloost, mislukt meestal.

65 (6) Veel natuurliefhebbers en -beschermers zijn echter nog steeds afkerig van 'groene commercie'. Zo werd in de laatste aflevering van natuurblad 'Grasduinen' het klassieke cliché 'natuur contra economie' weer uit de kast gehaald. De beer en de lynx in Noorwegen zouden worden

70 bedreigd, doordat mensen inhuldig zijn en jagers en boeren dom. De auteur huiverde van het feit dat toeristenbureaus de dieren als trekpleister voor een landstreek aanprezen. Op de

75 financiële schade die roofdieren de boeren toebrengen, werd in het artikel niet ingegaan en weer kwam een standaard ecologenargument op de proppen: wolven en andere wilde

80 underdogs eten alleen vee als het slecht gaat met hun leefomstandigheden. Maar in de moderne praktijk blijkt dat de dieren vooral worden

85

- gedreven door opportunisme. Een
90 schaap is gewoon veel makkelijker te
vangen dan een hert en een roofdier is
liever lui dan moe.
- (7)** In landen als Zwitserland en
Frankrijk krijgen boeren van de
95 regering compensatie voor elk verloren
schaap. Maar is dat nu wel zo ver-
standig? Zou het niet beter zijn de
schade door aanwezig wild te laten
betalen door de mensen die komen
100 genieten van de natuur in andermans
achtertuin? De honderdduizenden
toeristen die jaarlijks intensief van de
Alpennatuur gebruikmaken en maar
wat graag een beer, een wolf of een
105 lynx in het wild willen zien, kunnen
voor een overnachting best een euro
groenheffing betalen. Die euro gaat in
een lokaal particulier natuurfonds. Tien
eurocent per consumptie meer in een
110 bergrestaurant vol natuurliefhebbers
levert ook een mooi bedrag op. Met
zo'n groenfonds maak je zichtbaar dat
natuur geld kan opleveren. Een wolf
die al te grote schade aanricht, kun je
115 laten schieten door een rijke
Amerikaan of Italiaan. De opbrengst
van dit jagersgenot kan weer in het
potje voor kwetsbare lokale natuur.
- (8)** Maar zover is het helaas nog lang
120 niet. Want volgens ecologen hebben
jagers geen recht van spreken. Die
zouden enkel uit onderbuikgevoel en
onkunde handelen. Er zijn echter maar
weinig natuurbeschermers die fatsoen-
125 lijk kunnen uitleggen waarom een jager
geen en een roofdier wel wild mag
oogsten. De anti-jachtlobby vindt blijk-
baar dat ons complete kerstdiner uit de
bio-industrie moet komen en niet uit
130 het eigen Europese bos. De 'hands-
off'-mentaliteit, in wezen een mens-
vijandige kijk op de natuur, domineert.
Alleen een door mensen totaal ver-
laten gebied, ongerept en bevroren in
135 een toestand van vlak na de ijstijd, zou
goed genoeg zijn. Bij dit paradijs-
verlangen wordt voorbijgegaan aan het
feit dat 'natuur' een nogal rekbaar
begrip is. Bovendien is de natuur meer
140 met haar tijd meegegaan dan veel
dierenbeschermers. Want wie tussen
de ecologische treurwilgen door kijkt,
ziet dat er zelfs in ons eigen kleine bos
een overvloed aan wild is.
- (9)** Ook de Nederlandse natuur zou
meer geld kunnen opleveren dan nu
het geval is. Onze wildconsumptie is in
tien jaar meer dan verdubbeld, maar
145 slechts tien procent komt van eigen
bodem. Juist de opbrengst van
gebiedseigen scharrelvlees kan een
landelijke streek meer cachet geven.
'Champagne', een arrondissement in
Frankrijk, bewijst dat dit niet onmogelijk
150 is. En waarom zouden Eskimo's
wel maar bewoners van Texel geen
zeehonden mogen vangen? De
jaarlijkse opbrengst van zeiljacks van
Texeler waddenzeehondenbont zou
160 gebruikt kunnen worden voor
interessant ecologisch zeeonderzoek,
waar nu niemand voor wil betalen.
Morele bezwaren zijn er niet: iedereen
loopt toch ook op koeienbont?
- Bovendien levert de jachtlustige
165 medemens het landelijke gebied
honderdduizenden euro's op door de
pacht die de jachtverenigingen moeten
betalen. Natuurorganisaties zouden
170 direct van alle opbrengsten kunnen
profiteren. Er zijn de afgelopen tien
jaar vaker dit soort voorstellen gedaan,
maar die ketsten allemaal af op de
sentimenten van natuurfreaks.
- (10)** Dan is er nog het toerisme waarin
ons wild in een meer levende vorm
centraal kan staan. Tegenwoordig is
door de grote toename van walvis-
175 achtigen, 'whalewatchen' mogelijk op
de Noordzee. Volgens ecologische
paniekberichten zouden hier meer
walvissen voorkomen doordat ze
elders geen voedsel meer kunnen
180 vinden. Maar zie daar ook eens de
positieve kant van: meer Nederlanders
kunnen nu dichterbij huis van deze

- dieren genieten! En zo zijn er vele varianten van natuurgenoet dat niet achter een hek beleefd hoeft te worden.
- 190 **(11)** Maar liefst veertig procent van de Nederlandse dagtrips bestaat uit een dagje naar de natuur. Daar zijn miljarden mee gemoeid. Maar tot nu toe betaalt de consument nauwelijks rechtstreeks aan landschapsbeheerders en boeren, zoals je bijvoorbeeld in het Van Gogh-museum voor cultuur zou doen. Het is gek dat men voor parkeren wel wil betalen, maar terugschrikt voor entreegeld bij natuurparken en stiltegebieden. Ook aan publiekszijde is een lichte mentaliteitsverandering wenselijk.
- 200 **(12)** Natuurfinanciering kan plattelandsgemeentes ervan weerhouden hun landelijke kwaliteiten te verpesten met blokkendozenparken vol gesubsidieerde bedrijfsterreinen, die vergeefs met 'hotspots' in de Randstad moeten concurreren. Met miljoenen EU-subsidie en staatssteun is veel landelijk natuurschoon verloren gegaan, terwijl het veel verstandiger
- 215 was geweest om in te zetten op groenrecreatie en streekeigen kwaliteit. **(13)** Er zijn ideeën genoeg om ten behoeve van de natuur meer geld uit de natuur te halen dan nu gebeurt, zonder aanspraak te maken op de staatsruif. Alleen vereist dat beëindiging van de valse tegenstelling tussen natuur en economie. De al dertig jaar overheersende mensvijandige visie op natuur die deze tegenstelling veroorzaakte, heeft meer schade toegebracht aan natuurbescherming dan de eco-lobby wil toegeven. De meeste natuurorganisaties ontdekken langzamerhand zelf ook dat de al dertig jaar durende klaagzang over de kwaliteit van de natuur, de natuurbescherming op de lange termijn frustreert. Een frissere benadering is nodig: niet meer hameren op een ecologisch schuldcomplex, maar meer marktdenken met oog voor de lokale economie. Alleen natuur die mensen voordeel en genot geeft, blijft op de lange duur behouden. En het idee dat alleen een mensloze wildernis goed genoeg is, moet in de prullenbak.
- 220
- 225
- 230
- 235
- 240

*naar: Rypke Zeilmaker
uit: HP/De Tijd, 18 november 2005*

Tekst 1 Scharrelwild

- 1p 1 Wat is de impliciete hoofdvraag van de tekst 'Scharrelwild'?
- A Op welke manieren kan de natuur meer geld opleveren?
 - B Op welke manier kan de toegenomen wildpopulatie gezond leven in de natuur?
 - C Op welke wijze kunnen natuur en economie elkaar positief beïnvloeden?
 - D Op welke wijzen kunnen mensen meer van de natuur genieten?

Bij een ironische situatie vindt het tegenovergestelde plaats van wat verwacht zou worden.

- 2p 2 Leg uit wat er ironisch is aan het feit dat er in een straatarm land als Roemenië veel beren voorkomen dankzij de jacht (zie regels 43-45).
Gebruik maximaal 40 woorden.

- 1p 3 Welke functie heeft alinea 5 ten opzichte van het voorafgaande tekstgedeelte, de alinea's 3 en 4?

Alinea 5 geeft

- A een conclusie.
- B een gevolg.
- C een samenvatting.
- D een voorbeeld.

Veel natuurliefhebbers en -beschermers zien een tegenstelling tussen natuur en economie. (zie regels 67-73)

- 2p 4 Wat zou volgens deze tekst de ideale samenhang zijn tussen natuur en economie?
Gebruik maximaal 20 woorden.

In de tekst 'Scharrelwild' wordt een andere opvatting over de jacht naar voren gebracht dan de ecologen of de anti-jachtlobby hebben (zie alinea 8).

- 2p 5 Formuleer het gemeenschappelijke argument van ecologen en de anti-jachtlobby tegen de jacht.
Baseer je antwoord op gegevens uit alinea 8.
Gebruik maximaal 10 woorden.

- 3p 6 Formuleer het argument vóór de jacht.
Baseer je antwoord op gegevens uit alinea 8.
Gebruik maximaal 15 woorden.

- “Ook de Nederlandse natuur zou meer geld kunnen opleveren dan nu het geval is.” (regels 145-147)
- 1p **7** Met welke soort van argumenten onderbouwt de auteur dit standpunt in de regels 147-164?
Argumenten op basis van
A feiten en voorbeelden.
B gezag en voorbeelden.
C gezag en wetenschap.
D intuïtie en feiten.
- “En zo zijn er vele varianten van natuurgenet dat niet achter een hek beleefd hoeft te worden.” (regels 187-190)
- 1p **8** Leg uit dat deze bewering in ieder geval ten dele in tegenspraak is met de inhoud van alinea 11.
- “de valse tegenstelling tussen natuur en economie” (regels 222-223)
- 1p **9** Wat is er vals aan die tegenstelling?
Het lijkt of natuur en economie tegenpolen zijn, maar
A economie is een gevolg van de natuur.
B economie maakt de natuur pas mogelijk.
C natuur is afhankelijk van de economie.
D natuur kan baat hebben bij de economie.
- “Er zijn ideeën genoeg om ten behoeve van de natuur meer geld uit de natuur te halen dan nu gebeurt” (regels 217-219)
- 3p **10** Op welke drie manieren kan de natuur volgens de tekst geld opleveren?
- 1p **11** Wat zijn de belangrijkste functies van alinea 13?
A een afweging maken en een toekomstvisie geven
B een argument geven en een conclusie trekken
C een samenvatting geven en een conclusie trekke
D een verklaring geven en een oplossing aanbieden
- De tekst ‘Scharrelwild’ kan in een viertal tekstdelen worden verdeeld. Aan deze tekstdelen kunnen achtereenvolgens de volgende functies worden toegekend:
deel 1: inleiding met situatiebeschrijving
deel 2: stelling
deel 3: argumentatie en weerlegging tegenargumentatie
deel 4: slot
- 1p **12** Met welke alinea begint deel 2?
1p **13** Met welke alinea begint deel 3?
1p **14** Met welke alinea begint deel 4?
- In de tekst wordt gesproken over “een ecologisch schuldgevoel” (regels 56-57) en “een ecologisch schuldcomplex” (regels 235-236).
- 2p **15** Waarover zou men zich schuldig moeten voelen?
Gebruik maximaal 15 woorden.

In de tekst wordt verondersteld dat natuurbeschermers er veelal dezelfde opvattingen op na houden.

- 1p **16** Welke twee van onderstaande opvattingen behoren daartoe?
- 1 Natuur moet de mensen voordeel en genot geven, wil zij behouden blijven.
 - 2 Natuur moet door mensen bij voorkeur op enige afstand genoten worden.
 - 3 Natuur moet met staatssubsidie in stand worden gehouden.
 - 4 Natuur is alleen 'echte' natuur als de aanwezigheid van de mens erin wordt teruggedrongen.

De tekst 'Scharrelwild' bevat naast betogende elementen ook beschouwende en probeert zo de lezer tot denken aan te zetten.

Hieronder staan vier elementen:

- 1 de klaagzang van de natuurbescherming over de natuur
 - 2 de tegenstelling tussen de natuur en de economie
 - 3 de toegenomen belangstelling voor de natuur
 - 4 de visie van de ecologen op de natuur
- 1p **17** Welke twee elementen uit de tekst zijn vooral beschouwend te noemen?
- A 1 en 2
 - B 1 en 3
 - C 1 en 4
 - D 2 en 3
 - E 2 en 4

De tekst bevat ook uiteenzettende elementen.

Hieronder staan vier elementen die in de tekst aan de orde komen:

- 1 de wijze waarop het wild terug is van weggeweest
 - 2 de noodzaak van meer marktdenken voor de natuur
 - 3 aanbevelingen om meer geld uit de natuur te kunnen halen
 - 4 visies van natuurorganisaties over natuurbescherming
- 1p **18** Welke van deze vier zijn de uiteenzettende elementen in de tekst?
- A 1 en 2
 - B 1 en 3
 - C 1 en 4
 - D 2 en 3
 - E 2 en 4

De auteur heeft weinig op met natuurbeschermers en ecologen. Die afkeer komt tot uitdrukking in het door hem gehanteerde taalgebruik. Hier volgen vier citaten:

- 1 "Natuurbeleid dat de factor mens verwaarloost, mislukt meestal." (regels 65-66)
- 2 "(...) weer kwam een standaard ecologenargument op de proppen: wolven en andere wilde underdogs eten alleen vee als het slecht gaat met hun leefomstandigheden." (regels 82-87)
- 3 "Want wie tussen de ecologische treurwilgen door kijkt, ziet dat er zelfs in ons eigen kleine bos een overvloed aan wild is." (regels 141-144)
- 4 "De meeste natuurorganisaties ontdekken langzamerhand zelf ook dat de al dertig jaar durende klaagzang over de kwaliteit van de natuur, de natuurbescherming op de lange termijn frustreert." (regels 228-234)

Eindexamen Nederlands havo 2008-I

havovwo.nl

- 1p **19** In welk(e) van de gegeven citaten komt die houding in het taalgebruik tot uitdrukking?
- A alleen in 1
 - B in 1 en 2
 - C in 2 en 3
 - D in 2 en 4
 - E in 1, 3 en 4
 - F in 2, 3 en 4
- 1p **20** Welke van de onderstaande beweringen geeft de hoofdgedachte het beste weer?
- A Alleen met meer zorg voor de wildstand, kan natuurbeleid succesvol zijn.
 - B De economie heeft schade toegebracht aan de natuurbescherming.
 - C Effectief natuurbeleid is zonder twijfel gebaat bij economisch denken.
 - D Er moeten maatregelen komen tegen de achteruitgang in kwaliteit van de natuur.

Voor verschillende groepen geïnteresseerden in de natuur bevat deze tekst een boodschap.

- 2p **21** Welke boodschap bevat de tekst voor natuur**beschermers** en **-beleidsmakers**?
- 2p **22** Welke boodschap bevat de tekst voor natuur**genieters**?

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.